

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ Ι

Ενότητα 2^η : Το οικονομικό πρόβλημα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και
Τεχνολογίας

ΣΚΟΠΟΙ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- ✓ Σε αυτή την ενότητα διατυπώνεται το βασικό οικονομικό πρόβλημα και αναλύεται μέσω του υποδείγματος της Καμπύλης Παραγωγικών Δυνατοτήτων (ΚΠΔ). Στο πλαίσιο του υποδείγματος ΚΠΔ παρουσιάζονται και αναλύονται οι έννοιες/εργαλεία του (εναλλακτικού) κόστους ευκαιρίας και του οριακού λόγου μετασχηματισμού.
- ✓ Ανάλυση των σπουδαιότερων παραγόντων της ζήτησης.
- ✓ Σπουδαιότητα της ανάλυσης της ζήτησης για την επιχείρηση.
- ✓ Χρησιμότητα της ελαστικότητας ζήτησης τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων όσο και από την πλευρά του κράτους.

Περιεχόμενα ενότητας

- Βασικές Παραδοχές
- Το οικονομικό κύκλωμα
- Το βασικό οικονομικό πρόβλημα
- Η καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων (ΚΠΔ)
- Κόστος ευκαιρίας
- Οριακός λόγος μετασχηματισμού
- Καμπύλη Ζήτησης
- Ελαστικότητα Ζήτησης ως προς την τιμή
- Ελαστικότητα Ζήτησης ως προς το εισόδημα
- Τοξοειδής Ελαστικότητα

Βασικές Παραδοχές

-Η οικονομική είναι η μελέτη των τρόπων με τους οποίους οι κοινωνίες διαχειρίζονται τους σπάνιους πόρους τους (η σπανιότητα αναφέρεται στην περιορισμένη διάθεση των πόρων της κοινωνίας σε σχέση με τις επιθυμίες των μελών της).

-**Στενότητα αγαθών**: Οι περισσότεροι άνθρωποι επιθυμούν πολύ περισσότερα απ' όσα τους επιτρέπουν οι τρέχουσες πηγές άντλησης πόρων που διαθέτουν.

-**Στενότητα-Κόστος-Οριακή ανάλυση** αποτελούν την βάση στην οποία στηρίζεται η οικονομία.

-Η μελέτη της οικονομικής γίνεται μέσω 2 υποπεδίων :
τη Μικροοικονομική και τη Μακροοικονομική

-**Μικροοικονομική** είναι η μελέτη του τρόπου με τον οποίο τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις παίρνουν τις αποφάσεις τους και του τρόπου που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους στις αγορές.

- **Μακροοικονομική** είναι η μελέτη των φαινομένων που αφορούν ολόκληρη την οικονομία, όπως ο πληθωρισμός η ανεργία και η οικονομική μεγέθυνση.

ΟΡΙΣΜΟΣ

- Οικονομική είναι η μελέτη του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι επιλέγουν να κατανείμουν τους σπάνιους πόρους τους.
- Εξαιτίας της σπανιότητας των πόρων, δεν εκπληρώνονται όλες οι ανάγκες, με αποτέλεσμα να πρέπει να γίνουν επιλογές.
- Είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε κάποια υποκατάσταση. Για κάθε οικονομική απόφαση πρέπει να παραιτηθούμε από κάτι για να κάνουμε κάτι άλλο.
- π.χ όταν αποταμιεύουμε χρήματα σ' έναν λογαριασμό ταμειευτηρίου, ανταλλάσσουμε στο να ξοδέψουμε αυτά τα χρήματα σήμερα με το να έχουμε περισσότερα να ξοδέψουμε στο μέλλον.

Κυριότεροι οικονομικοί στόχοι των σύγχρονων κοινωνιών

- Πλήρης απασχόληση.
- Οικονομική πρόοδος.
- Σταθερότητα τιμών.
- Δικαιότερη διανομή του εισοδήματος.
- Οικονομική ασφάλεια.
- Εξισορροπημένο ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών.
- Ισορροπία στην παραγωγή ιδιωτικών και κοινωνικών αγαθών.
- Οικονομική ελευθερία.
- Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

ΟΡΙΑΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

- Υπάρχει ένα κόστος, το *οριακό κόστος*, και το κόστος αυτό μαζί με την επιπλέον χρησιμότητα, την *οριακή χρησιμότητα* καθορίζουν τον καλύτερο τρόπο με τον οποίο μπορούμε να αποκτήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο από εκείνο που επιθυμούμε.
- Η οικονομική στηρίζεται λοιπόν στην σπανιότητα των πόρων, το κόστος και την οριακή ανάλυση.

Παράδειγμα: Πρέπει μια εταιρεία να παράγει περισσότερο;

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Η Διεθνής Μηχανική παράγει 50 μηχανισμούς με κόστος 50.000 δολάρια και τους πουλάει προς 60.000 δολάρια. Αν παράγει μια πεντηκοστή πρώτη μονάδα, οι συνολικές πωλήσεις της θα αυξηθούν σε 62.000 και το συνολικό κόστος της θα είναι 51.500 δολάρια. Πρέπει η εταιρεία να παράγει την πεντηκοστή πρώτη μονάδα;

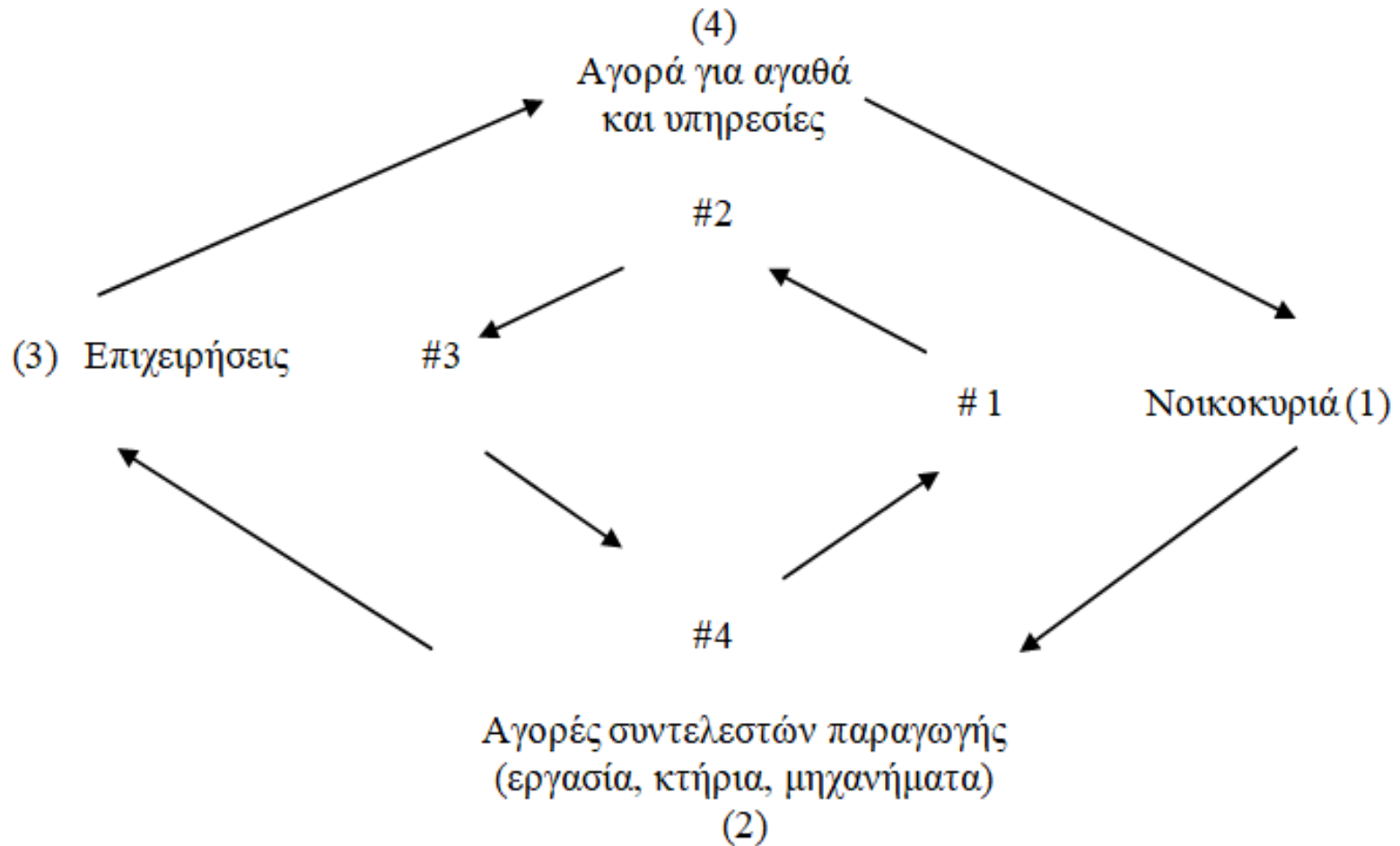
ΛΥΣΗ

Ναι. Το οριακό όφελος της πεντηκοστής πρώτης μονάδας είναι 2.000 δολάρια και το οριακό κόστος της είναι 1.500 δολάρια. Η μονάδα πρέπει να παραχθεί. Προσθέτει 500 δολάρια στο κέρδος (2.000 δολάρια - 1.500 δολάρια)

Το οικονομικό κύκλωμα ή διάγραμμα κυκλικής ροής

Διάγραμμα κυκλικής ροής

Ανάγνωση του οικονομικού κύκλωματος ή διάγραμματος κυκλικής ροής

2 τρόποι ανάγνωσης και μελέτης του διαγράμματος

#1 Η οικογένεια (νοικοκυριό) καταναλώνει αγαθά και υπηρεσίες...	(1) Τα νοικοκυριά δίνουν παραγωγικούς συντελεστές στις επιχειρήσεις...
#2 ...από την κατανάλωση προκύπτουν τα έσοδα των επιχειρήσεων...	(2)...οι επιχειρήσεις συνδυάζουν τους παραγωγικούς συντελεστές...
#3 ...από τα έσοδα των επιχειρήσεων προκύπτουν οι αγορές των παραγωγικών συντελεστών...	(3)...λαμβάνει χώρα η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών...
#4 ...από την αγορά παραγωγικών συντελεστών προκύπτει το εισόδημα του νοικοκυριού	(4) ...τα αγαθά και οι υπηρεσίες καταναλώνονται από τα νοικοκυριά

Το οικονομικό πρόβλημα κάθε κοινωνίας, καμπύλη μετασχηματισμού, κόστος ευκαιρίας, οριακός λόγος μετασχηματισμού

•Το οικονομικό πρόβλημα κάθε κοινωνίας είναι πως και ποιοι παραγωγικοί συντελεστές οι οποίοι βρίσκονται σε ανεπάρκεια θα απασχοληθούν στη παραγωγή κάποιων αγαθών, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απεριόριστες ανάγκες των ατόμων. Το οικονομικό πρόβλημα μπορεί να παρουσιαστεί μέσω της **καμπύλης παραγωγικών δυνατοτήτων**.

•Μπροστά στο πρόβλημα αυτό, κάθε κοινωνία είναι υποχρεωμένη να **επιλέξει** ποιες ανάγκες θα ικανοποιηθούν και ποιες δεν θα ικανοποιηθούν. Η ικανοποίηση σε **μεγαλύτερο** βαθμό μιας ανάγκης προϋποθέτει την ικανοποίηση σε **μικρότερο** βαθμό κάποιας άλλης.

Υποθέσεις:

- ✓ Η ποσότητα και η ποιότητα των παραγωγικών συντελεστών που διαθέτει η οικονομία είναι δεδομένες.
- ✓ Η χώρα έχει δεδομένες τεχνολογικές γνώσεις που μπορεί να χρησιμοποιήσει.
- ✓ Οι παραγωγικοί συντελεστές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να παράγουν εναλλακτικά προϊόντα.
- ✓ Όλοι οι παραγωγικοί συντελεστές απασχολούνται πλήρως και με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο.

Κόστος Ευκαιρίας (Opportunity cost)

- ✓ Κόστος ευκαιρίας είναι το κόστος που προκύπτει από την πραγματοποίηση μιας συναλλαγής ή μιας επένδυσης σε σχέση με το διαφυγόν κέρδος που θα προέκυπτε από μία άλλη πιο συμφέρουσα συναλλαγή ή επένδυση.
- ✓ Εναλλακτικά, κόστος ευκαιρίας είναι το κόστος που προκύπτει από την θυσία ενός αγαθού, για την παραγωγή κάποιου άλλου.
- ✓ Είναι η θυσία κάποιων άλλων αγαθών που θα μπορούσαν να παραχθούν με τους ίδιους παραγωγικούς συντελεστές που χρησιμοποιούνται για τη παραγωγή του συγκεκριμένου αγαθού.
- ✓ Η έννοια του κόστους ευκαιρίας είναι από τις βασικότερες στα οικονομικά γιατί επιτρέπει την κατανόηση του προβλήματος της στενότητας των παραγωγικών πόρων που αποτελεί τη βάση του οικονομικού προβλήματος και το λόγο ύπαρξης της οικονομικής επιστήμης.
- ✓ Επίσης έτσι γίνεται κατανοητό γιατί σε μια κοινωνία η απόκτηση οποιουδήποτε οικονομικού αγαθού / υπηρεσίας δε γίνεται δωρεάν, γιατί αντί να παραχθεί το συγκεκριμένο αγαθό ή η υπηρεσία θα μπορούσε να παραχθεί κάποιο άλλο με τους ίδιους παραγωγικούς συντελεστές.

Παράδειγμα: Πως υπολογίζεται το κόστος ευκαιρίας

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Ο ιδιοκτήτης μιας μικρής επιχείρησης χρειάζεται να προσλάβει ορισμένους διευθυντές. Ας υποθέσουμε ότι κάθε διευθυντής έχει χρόνο να εκτελεί μια μόνο εργασία. Η αξία της εργασίας Α για τον ιδιοκτήτη είναι 100.000 δολάρια, η αξία της εργασίας Β είναι 75.000 δολάρια, και η αξία της εργασίας Γ είναι 50.000. Ο ιδιοκτήτης προσλαμβάνει μόνο δυο διευθυντές, τον ένα για να αναλάβει την εργασία Α και τον άλλον για να αναλάβει την εργασία Β. Ποιο είναι το κόστος ευκαιρίας της εργασίας Β ;

ΛΥΣΗ

Το κόστος εργασίας της εργασίας Β είναι η αξία της εργασίας που εγκαταλείφθηκε και η οποία σε άλλες συνθήκες θα εκτελούνταν, στην προκειμένη δηλαδή περίπτωση η εργασία Γ. Επομένως το κόστος ευκαιρίας της εργασίας Β είναι 50.000 δολάρια. Σημειώστε ότι το κόστος ευκαιρίας της εργασίας Α είναι επίσης 50.000 δολάρια αφού, με δυο διευθυντές, η εργασία Γ εγκαταλείπεται, θυσιάζεται για να γίνει η εργασία Α.

Παράδειγμα: Πως μετριέται η αξία ενός αγαθού.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Στο παραπάνω πρόβλημα, ας υποθέσουμε ότι η εταιρεία εξακολουθεί να έχει δυο διευθυντές. Ας υποθέσουμε επίσης ότι κάθε διευθυντής είναι σε θέση να εκτελέσει την εργασία του άλλου με την ίδια αποτελεσματικότητα. Ποια είναι η αξία του δεύτερου διευθυντή (π.χ τι θα χάσει η εταιρεία αν ο δεύτερος διευθυντής απολυθεί [και δεν αντικατασταθεί] ; Ποια είναι η αξία του δεύτερου διευθυντή (όταν ο δεύτερος εξακολουθεί και εργάζεται στην εταιρεία) ;

ΛΥΣΗ

Αν ο δεύτερος διευθυντής αποχωρήσει (και δεν αντικατασταθεί), η εργασία Β δεν θα εκτελείται. Επομένως, η αξία του δεύτερου διευθυντή είναι 75.000 δολάρια. Αν φύγει ο πρώτος διευθυντής αλλά παραμένει ο δεύτερος, ο δεύτερος θα αναλάβει την εργασία Α, οπότε η εργασία Β δεν θα εκτελείται. Επομένως η αξία του πρώτου διευθυντή είναι 75.000 δολάρια.

Πως αντιμετωπίζεται το οικονομικό πρόβλημα;

Έστω 2 αγαθά: φαγητό για τις ανάγκες επιβίωσης της κοινωνίας όπλα για την εθνική ασφάλεια της κοινωνίας. Έστω οι συνδυασμοί παραγωγής των 2 αγαθών δίνονται στον παρακάτω πίνακα :

Πίνακας παραγωγικών δυνατοτήτων για την μελέτη του οικονομικού προβλήματος

I	II	III	IV	V
Συνδυασμοί	Φαγητό	Όπλα	Θυσία από φαγητό για παραγωγή όπλων	Θυσία από όπλα για παραγωγή φαγητού
A	12 ↓	0	-	-
B	11 ↓	1	1/1	1/1
Γ	9	2	2/1	1/2
Δ	7	3 ↑	2/1	1/2
E	4	4 ↑	3/1	1/3
Z	0	5	4/1	1/4

Κόστος Ευκαιρίας

$$\text{Κόστος ευκαιρίας του αγαθού } Y = \frac{\text{Μονάδες του αγαθού } X \text{ που θυσιάζονται}}{\text{Μονάδες του αγαθού } Y \text{ που παράγονται}}$$

(σε όρους του αγαθού X)

$$\text{Κόστος ευκαιρίας του αγαθού } X = \frac{\text{Μονάδες του αγαθού } Y \text{ που θυσιάζονται}}{\text{Μονάδες του αγαθού } X \text{ που παράγονται}}$$

(σε όρους του αγαθού Y)

Οριακός λόγος μετασχηματισμού

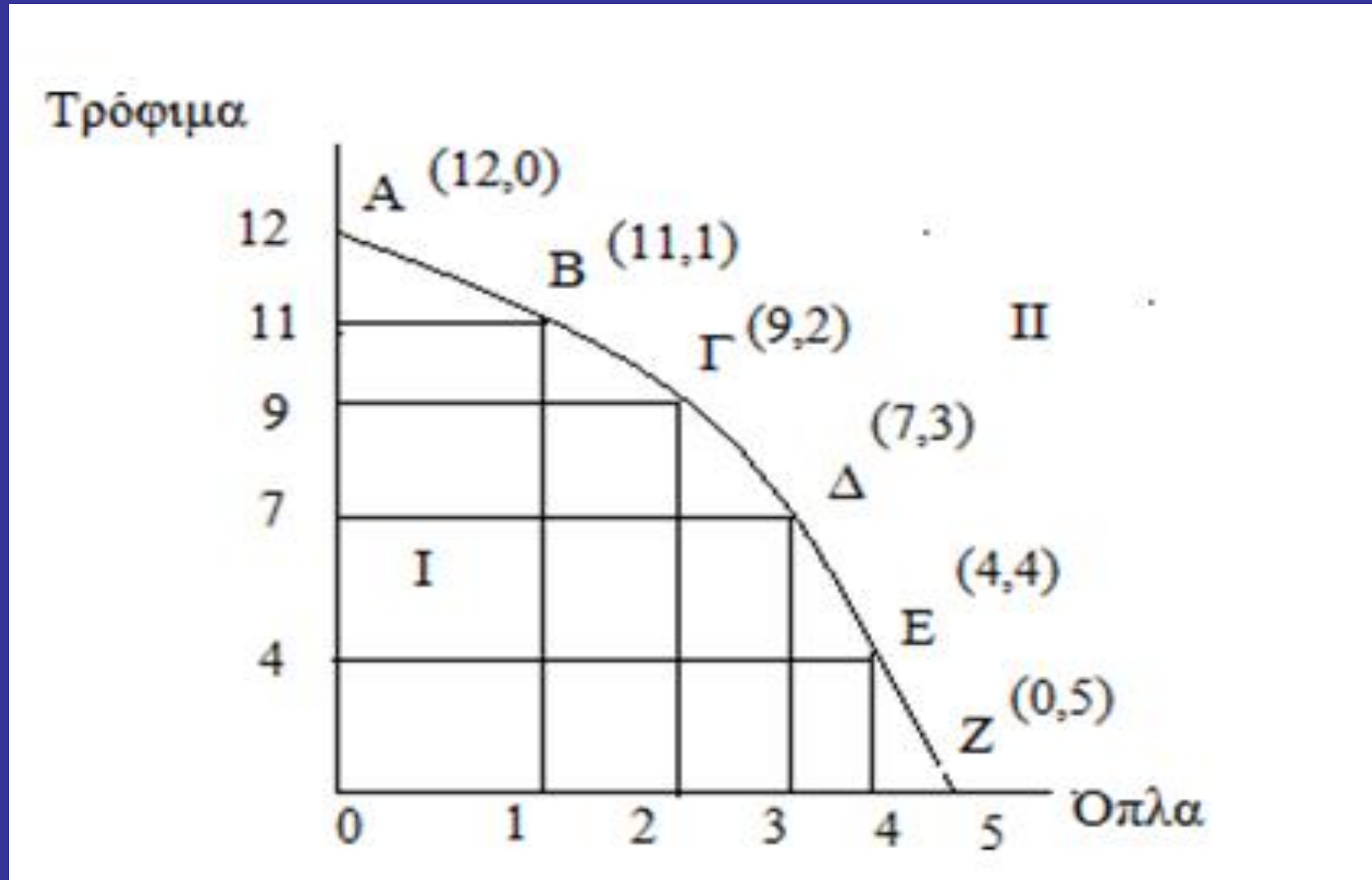
➤ Η καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων μαθηματικά γράφεται $F(x, y, A) = 0 \Rightarrow A = f(x, y)$

όπου δηλώνει τη σχέση μεταξύ του παραγωγικού συντελεστή A , και των 2 προϊόντων x, y .

➤ Η παράγωγος $\frac{dx}{dy}$ δηλώνει την κλίση της καμπύλης δυνατοτήτων παραγωγής σε κάθε σημείο της και ονομάζεται οριακός λόγος μετασχηματισμού.

➤ Ο οριακός λόγος μετασχηματισμού του αγαθού y στο x , φανερώνει την απαιτούμενη μείωση της παραγωγής του y , ώστε να αυξηθεί η παραγωγή του x κατά 1 μονάδα.

Διάγραμμα καμπύλης παραγωγικών δυνατοτήτων

- Η καμπύλη που ενώνει τους συνδυασμούς A, B, Γ, Δ, Ε, Ζ των παραγωγικών δυνατοτήτων ονομάζεται *καμπύλη δυνατοτήτων παραγωγής* ή *όρια παραγωγικών δυνατοτήτων* ή *καμπύλη μετασχηματισμού*, και δείχνει τις μεγαλύτερες δυνατές ποσότητες των δύο αγαθών που μπορεί να παράγει η οικονομία σύμφωνα με τις υποθέσεις που αναφέραμε παραπάνω.
- Ένα αποτελεσματικό οικονομικό σύστημα λειτουργεί *επί* της καμπύλης παραγωγικών δυνατοτήτων.
- *Κόστος ευκαιρίας* για την παραγωγή του αγαθού A ονομάζεται η θυσία μονάδων από την παραγωγή του αγαθού B (στις στήλες IV και V έχουμε υπολογίσει τα αντίστοιχα κόστη ευκαιρίας των 2 αγαθών).
- Το κόστος ευκαιρίας δείχνεται από την κλίση της καμπύλης δυνατοτήτων παραγωγής η οποία αντιστοιχεί στο λόγο μετασχηματισμού του ενός αγαθού με το άλλο.
- Το κόστος ευκαιρίας για την παραγωγή καθενός από τα 2 αγαθά αυξάνεται όσο επιδιώκεται η παραγωγή μεγαλύτερης ποσότητας από αυτό, φαινόμενο που είναι γνωστό ως νόμος του αυξανόμενου κόστους, και αυτό οφείλεται διότι έχει παρατηρηθεί εμπειρικά στο ότι οι παραγωγικοί συντελεστές δεν είναι το ίδιο κατάλληλοι για την παραγωγή εναλλακτικών αγαθών.
- Οι συνδυασμοί πάνω στην καμπύλη μετασχηματισμού είναι άριστοι συνδυασμοί. Συνδυασμό αριστερά της καμπύλης μετασχηματισμού ναί μεν είναι εφικτοί αλλά όχι άριστοι (συνδυασμός I), και συνδυασμοί δεξιά της καμπύλης μετασχηματισμού δεν είναι εφικτοί (συνδυασμός II).

Καμπύλη Παραγωγικών Δυνατοτήτων και παραγωγικότητα

Η βελτίωση της παραγωγικότητας των συντελεστών μπορεί να προέλθει από:

- Τεχνολογικές αλλαγές και καινοτομίες
- Καλύτερη κατανομή των συντελεστών παραγωγής
- Ευνοϊκότεροι όροι εμπορίου
- Ποιοτική βελτίωση των συντελεστών παραγωγής (πιο μορφωμένο ανθρώπινο δυναμικό προσωπικό, κίνητρα για περισσότερη όρεξη για δουλειά, κτλ)
- Θεσμική και πολιτική ισορροπία
- Οικονομική πολιτική

Καμπύλη Παραγωγικών Δυνατοτήτων και Οικονομική Ανάπτυξη

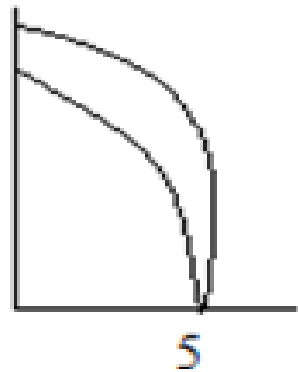
- Η καμπύλη παραγωγικής δυνατότητας μετατίθεται προς τα δεξιά λόγω:
  1. Αύξηση Επενδύσεων
  2. Καινοτομίες στην τεχνολογία, στη διοίκηση, στο μάρκετινγκ
  3. Αυξημένος καταμερισμός εργασίας.
  4. Αυξήσεις των συντελεστών παραγωγής (π.χ περισσότεροι εργαζόμενοι, περισσότερα μηχανήματα, περισσότερη γη).
- 5. Βελτίωσης της παραγωγικότητας αυτών των συντελεστών.

Όπως είναι λογικό αν αυξηθεί η ποσότητα ή βελτιωθεί η ποιότητα των παραγωγικών συντελεστών ή προοδεύσει η τεχνολογία αυξάνονται οι παραγωγικές ικανότητες.

Τρόφιμα

13

12

αύξηση παραγωγικής
δυναμικότητας μόνο των
τροφίμων

Όπλα

5

Τρόφιμα

13

12

αύξηση παραγωγικής
δυναμικότητας και των 2
αγαθών

Όπλα

5

6

ΤΕΛΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ